

Handläggare:
Medea Sandbladh
08 508 18 070

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2016-04-14

Underlag för budget 2017 med inriktning för 2018 och 2019

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2017 med inriktning för 2018 och 2019.
2. Omedelbar justering.

Kerstin Sandström
stadsdelsdirektör

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål	3
1.1 Ett Stockholm som håller samman	3
1.2 Ett klimatsmart Stockholm	3
1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	3
1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm	3
2 Nämndens verksamhetsområde	4
2.1 Förskoleverksamhet	4
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid	5
2.3 Äldreomsorg	6
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	7
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	8
2.6 Stadsmiljöverksamhet	9
2.7 Ekonomiskt bistånd	9
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder	10
2.9 Övrigt	10
3 Sammanfattande ekonomisk analys	10
3.1 Drift	10
3.2 Investeringar	11
3.3 Betydande projekt som inte är investeringar	11
4 Övriga redovisningar	11
5 Lokalförsörjningsplan	14
5.1 Inledning	14
5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler	14
5.3 Kapacitetsbeskrivning	15
5.4 Förändringar i lokalbeståndet	16
5.5 Kostnadsutveckling	19
5.6 Effektiviseringsmöjligheter	20
5.7 Övrigt	20

Bilagor

1. SLK-blanketter underlag för budget 2017-2019
2. Boendeplanering för äldre 2017, 2018-2019 med utblick mot 2030/2040 för region Östra Söderort

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Nedan sammanfattas i punktform nämndens viktigaste strategiska satsningar för att bidra till uppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål under perioden 2017-2019.

1.1 Ett Stockholm som håller samman

- Öka andelen förskollärare i förskolan.
- Utöka utbudet av förskoleplatser för barn med särskilda behov.
- Utforma mötesplatser så att alla känner sig välkomna, särskilt med fokus på flickor, HBT-personer och ungdomar med funktionsnedsättning.
- Använda möjligheterna inom digital teknik för att öka kvalitet och delaktighet inom alla nämndens verksamhetsområden.
- Använda möjligheterna inom digital teknik för att effektivisera verksamheterna och förenkla administrationen.
- Stöd och skydd till personer som utsätts för våld i nära relationer behöver utvecklas, bland annat genom insatser riktade mot våldsutövare.
- Rekrytera och behålla kompetenta socialsekreterare och biståndshandläggare och systematiskt följa upp deras arbetsförhållanden för att få stabilitet i verksamheterna.
- Höja kompetensen och anpassa utbudet av insatser från socialtjänsten till ökade behov hos asylsökande och nyanlända som bor i området.
- Behovet av lägenhet i gruppbostad enligt LSS är stort och förvaltningen bevakar kommande planprocesser.

1.2 Ett klimatsmart Stockholm

- Göra Stockholms miljöprogram 2016–2019 känt i verksamheterna.
- Öka verksamheternas andel inköpta ekologiska livsmedel och måltider.
- Minska energiförbrukningen i förvaltningens lokaler.
- Minska mängden skadliga kemikalier genom arbetet med kemikaliesmart förskola.

1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- En budget i balans.
- Arbeta för att nya förskolor har hyror som ryms inom tilldelad schablon.
- Analysera förutsättningar och vidta åtgärder i de verksamheter som har eller riskerar underskott.
- Utveckla uppföljningen för att bättre kunna styra resurser dit de ger bäst effekt inom ramen för nämndens uppdrag.

1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- Öka andelen genuspedagoger i förskolan.
- Ett hälsofrämjande arbete med fokus på arbetsmiljön utvecklas för att sänka sjukfrånvaron.
- Planera och genomföra jämställdhetsintegrering av nämndens verksamheter.
- Utöka tillgängliga möjligheter och former för invånarnas demokratiska deltagande.

- Genomföra försök med medborgarbudget.
- Öka medarbetares och chefers kompetens kring diskrimineringsgrunder.
- Ta fram och genomföra lokala utvecklingsprogram.

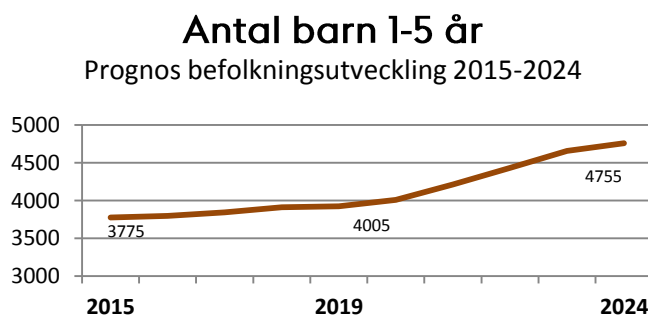
2 Nämndens verksamhetsområde

Befolkningsprognoser är ett av de viktigaste underlagen för långsiktig verksamhetsplanering. Alla årets prognoser utgår ifrån faktisk befolkning 31 december 2014, och tar med viss reservation hänsyn till planerad nyproduktion av bostäder. Farstas befolkning beräknas att öka med 3 648 personer (6,6%) fram till 2019 och med 12 644 personer (23%) fram till 2024. Ökningen sker i alla åldersgrupper, utom den mest omsorgskrävande som är 80 år och över.

Prognos	0 år	1-5 år	6-15 år	16-19 år	20-64 år	65-79 år	80- år	Totalt
2014	777	3 714	5 845	2 133	33 779	5 779	3 222	55 249
2015	778	3 775	6 101	2 110	34 451	5 939	3 181	56 335
2016	797	3 794	6 381	2 078	34 876	6 106	3 188	57 220
2017	822	3 842	6 632	2 122	35 237	6 247	3 121	58 023
2018	838	3 908	6 815	2 174	35 456	6 418	3 057	58 666
2019	839	3 924	6 946	2 221	35 408	6 578	2 981	58 897
2020	855	4 005	7 112	2 334	36 024	6 783	2 941	60 054
2021	900	4 209	7 381	2 479	37 308	7 075	2 921	62 273
2022	948	4 431	7 654	2 615	38 615	7 289	2 980	64 532
2023	992	4 655	7 920	2 766	39 917	7 510	3 049	66 809
2024	1 001	4 755	8 057	2 863	40 414	7 640	3 163	67 893

Åldersstrukturen kommer att förändras något i stadsdelsområdet fram till 2024. Antalet barn och ungdomar (0-19) beräknas öka med 33%, och den andel av Farstas befolkning som utgörs av barn och unga kommer också att växa. Även gruppen yngre seniorer, 65-79 år, beräknas öka. Den vuxna befolkningen 20-64 år, förväntas öka i absoluta tal men minska sin andel av befolkningen 2024 jämfört med 2014. Generellt förväntas medelåldern bli något lägre.

2.1 Förskoleverksamhet

Ett ökande antal barn innebär ett behov av utbyggnad av förskolor. Förskolorna förväntas ha fortsatta svårigheter de närmaste åren med att rekrytera förskollärare på grund av stor konkurrens om målgruppen och för att antalet förskollärare som utbildas är färre än behovet.

Behovet ökar dessutom ytterligare på grund av den utbyggnad som planeras. En rekryteringsgrupp med personal från förskolan och HR arbetar med marknadsföring.

Förvaltningen har ambitionen att höja andelen högskoleutbildad personal. För att förstärka de pedagogiska förutsättningarna kommer förvaltningen att uppmuntra/erbjuda:

- barnskötarutbildning till anställda medarbetare som saknar grundutbildning
- den erfarenhetsbaserade förskollärarytbildningen till välmeriterade barnskötare
- fördjupningsutbildning för tillsvidareanställda förskollärare, exempelvis utbildning till genuspedagog

Ytterligare en utmaning är att erbjuda ny personal de arbetsvillkor som gör att de söker arbete i Farsta och väljer att arbeta kvar.

Förvaltningen har infört en modell för systematiskt kvalitetsarbete med fokus på barns läroprocesser på alla förskolor. Målet är att alla barn ska bli inkluderade i lärandeprocessen. Förvaltningen har tydliga rutiner för sitt likabehandlingsarbete inom förskoleverksamheten, men för att nå målet om en likvärdig förskola måste utvecklingen fortsätta. Personalens kompetens att uppmärksamma ojämnt bemötande och ojämnt strukturer behöver fördjupas genom utbildning i genusvetenskap.

Barn i behov av särskilt stöd är en prioriterad grupp. Det krävs tidiga insatser för att kunna ge dem samma förutsättningar till utveckling som andra barn. En växande grupp barn som behöver särskilda insatser är barn till asylsökande och barn med språkstörningar. Förvaltningen planerar att utöka utbudet av platser för barn med särskilda behov genom ombyggnad och tillgängliggörande av befintliga förskolelokaler.

Det digitala lyft som pågår inom stadens förskoleverksamheter innebär att ett flertal nya tjänster och system införs. Skolplattformen och en webbaserad kvalitetsindikator ska stödja pedagogisk planering och uppföljning, och nya e-tjänster för medborgarna ska ge bättre service och effektivisera administrationen. Vårdnadshavarnas insyn i verksamheten kommer att öka. Det digitala lyftet innebär att många arbetssätt måste förändras, och nya roller och prioriteringar måste definieras. Nya system och tjänster i kombination med ökat antal användare kommer också att innebära ökade kostnader för nämnden, dels vid införandet och dels när systemen är införda och ska förvaltas. Resurser måste avsättas till detta och hur det ska finansieras när systemen övergår till förvaltning är oklart.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Barnkonventionen ligger till grund för allt arbete inom fritidsverksamheten. Verksamheten behöver kontinuerligt anpassas efter sina målgruppers intressen och behov så att alla känner sig välkomna. En satsning på mötesplatser med fokus på flickor, HBT-personer och ungdomar med funktionsnedsättning prioriteras. Ungdomsrådet är en dialogpartner för att bland annat nå ungdomar som av olika skäl inte besöker fritidens verksamheter.

För att utveckla fritidsverksamheten kommer förvaltningen se över öppettider och arbeta för att utöka konceptet ”öppen park”. Öppen park innebär att förskola, parklek och fritidsgårdsverksamhet integreras i gemensamma lokaler med personal som arbetar i flera av verksamheterna.

Det förebyggande folkhälsoarbetet är en naturlig del av fritidsverksamheten. Förvaltningen

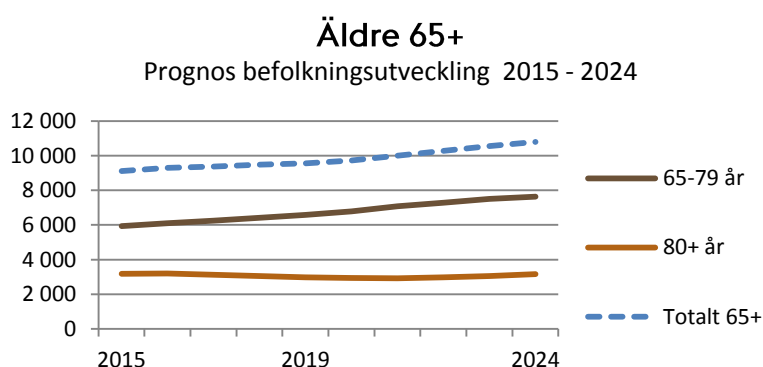
har under många år samarbetat med lokala idrottsföreningar och studieförbund kring idrott, musik och kulturverksamhet på fritidsgårdarna. Ett arbete som ständigt prövas, ses över och utvecklas i dialog med deltagande barn, ungdomar och samverkanspartners.

Resultat från stockholmsevenkäten 2014 visar en ökad droganvändning hos framför allt flickor i Farsta, och att fler ungdomar lider av psykisk ohälsa. Fritidsverksamheten kommer att vidareutveckla sitt samarbete med fältassistenter och skola för att nå ungdomar i riskzonen.

Fritidsverksamhetens arbete med att möta föräldrar och barn i öppna förskolan, parkleken, och ungdomar på fritidsgården ger en unik möjlighet att se behov och informera om möjligheter att få olika stödinsatser. Förvaltningen satsar på ABC- och KOMET-cirklar riktade till föräldrar på temat "Stärka banden mellan barn och föräldrar och förebygga konflikter".

Kultur kommer vara ett fortsatt prioriterat område. Barn och unga i förskole- och fritidsverksamheter ska ges möjligheter både att själva få uttrycka sitt skapande och att regelbundet få kulturupplevelser via professionella kulturutövare. Förvaltningen kommer att fortsätta sitt framgångsrika arbete med att samverka med lokala föreningar, kulturproducenter, ungdomsråd, med flera, och erbjuda barn, ungdomar och vårdnadshavare ett stort kulturaktivitetsutbud i parklekar och fritidsgårdar.

2.3 Äldreomsorg

Enligt Swecos framskrivning av äldreomsorgsbehovet 2016 -2040 kommer behovet av äldreomsorg att minska i Farsta de kommande åren. Anledningen är att befolkningen i de äldre åldersgrupperna kommer att minska. Behovet beräknas bli lika stort som i dag först 2030.

De äldre bor kvar hemma längre än tidigare, en utveckling som förväntas fortsätta i takt med att hemtjänsten och tekniska hjälpmedel utvecklas. Äldreomsorgen måste därför anpassa sig till nya förutsättningar. Det ställer höga krav på omsorg i hemmet, förebyggande aktiviteter och stöd till anhöriga. Kraven på specialisering inom områden som till exempel demens, psykiatri, missbruk och vård i livets slutskede ökar. Den genomsnittliga boendetiden i vård- och omsorgsboende minskar.

Förvaltningen bedömer att utvecklingen av digital teknik kommer att få stort utrymme i verksamhetsutvecklingen de kommande åren. Syftet är att öka kvaliteten och brukarens självständighet och samtidigt effektivisera verksamheterna.

Nämndens biståndshandläggning inom äldreomsorgen ska utveckla användandet av tekniska och digitala lösningar för att effektivisera vårdplaneringar, kommunikation med samarbetspartners och uppföljning av beslutade insatser. Det utvecklingsarbetet kommer att fortsätta, liksom en fortsatt fördjupning av kunskapen hos handläggarna när det gäller demenssjukdom och andra geriatriska sjukdomstillstånd.

En utmaning de närmaste åren är att rekrytera och behålla kompetenta biståndshandläggare och minska personalomsättningen. Förvaltningen arbetar med detta såväl enhetsövergripande som specifikt vid äldreomsorgens beställarenhet. Äldreförvaltningens påbörjade arbete med att ta fram en handlingsplan med förslag till åtgärder för att förbättra arbetsförhållandena för handläggarna blir ett stöd i det lokala arbetet.

Nämndens verksamheter i egen regi har minskat i omfattning de senaste åren. Anledningen är nödvändiga omstruktureringar som en följd av brister i den fysiska arbetsmiljön i nämndens äldreboenden. Farsta vård- och omsorgsboende avvecklades under 2015. En omfattande omstrukturering av verksamheten på Edö pågår. En del av fastigheten byggs om till ett modernt vård- och omsorgsboende. Resten av huset kommer att upplåtas som ett så kallat ”mellanboende”. Vad det innebär ska klargöras under 2016.

Inom hemtjänsten har det nya ersättningsystemet på senare år bidragit till ekonomiska svårigheter. För att hantera det har enheten gjort vissa organisatoriska förändringar och samtidigt påbörjat en specialisering för att möta kundernas faktiska behov.

Omvårdnadsyrket förändras och blir mer kvalificerat. Det kommer att krävas kompetensutveckling för att möta nya målgruppers behov. En utmaning för förvaltningen blir att göra omvårdnadsyrket mer attraktivt.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Det finns en stor brist på särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning i staden och stadsdelsområdet. Förvaltningen deltar aktivt i planprocessen. Två boenden med totalt 12 platser kommer att färdigställas under perioden i stadsdelsområdet och ytterligare några i övriga staden.

Stadens tillgänglighetsprogram, En stad för alla, har varit ett viktigt stöd i det lokala arbetet och samarbetet. Programmet sträcker sig till och med 2016 och det är viktigt att det utvärderas och revideras för att vara ett fortsatt viktigt styrdokument.

Antalet brukare med komplexa vård- och omsorgsbehov har ökat på senare år. Det gäller särskilt personer med neuropsykiatriska diagnoser kombinerat med andra funktionsnedsättningar. Komplexa behov ställer krav på ett allt mer kvalificerat omsorgsarbete och för att möta dessa behov behövs kompetensutveckling. En utmaning för förvaltningen blir att göra omvårdnadsyrket mer attraktivt.

Omfattningen av nämndens verksamhet i egen regi kan komma att öka, eftersom flera avtal löper ut de kommande åren. Förvaltningen förbereder för eventuella återtaganden till egen regi av verksamheter som i dag drivs på entreprenad.

Användandet av digital teknik ökar hos hela befolkningen. Det gäller också personer med funktionsnedsättning i nämndens verksamheter. Det ställer nya krav på både utformningen av verksamheterna och personalens kompetens. Förvaltningen bedömer att digital teknik

kommer att få allt större betydelse i stödet till personer med funktionsnedsättning.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Antalet orosanmälningar om barn och ungdomar har ökat de senaste åren. Bedömningen är att det även de närmaste åren kommer att vara ett fortsatt stort inflöde av anmälningar. Högsta prioritet är att ge kvalificerad vård och behandling i ett tidigt skede, i barnen och ungdomarnas hemmiljö. Detta ställer högre krav på utbudet av förebyggande insatser och lokalt utvecklad öppenvård för barn, ungdomar och familjer.

Antalet ensamkommande flyktingbarn har ökat kraftigt det senaste året. Stadsdelsförvaltningarna måste ha en beredskap för att ta emot ett fortsatt högt antal ensamkommande barn. Det kommer att kräva ett omfattande rekryteringsarbete av socialsekreterare och sannolikt förändrade organisatoriska lösningar och samarbete över stadsdelsgränserna.

Inom stadsdelsområdet finns entreprenaddrivna asylboenden för vuxna med eller utan barn. Boende för nyanlända kommer att starta upp i Fagersjö och de kommande åren kommer det sannolikt att bli fler boenden. Det har redan och kommer att påverka individ och familjeomsorgens verksamhet och nämndens öppna verksamheter som parklekar, öppen förskola, fritiden och ungdomsmottagningen. Individ och familjeomsorgen och förskolan har redan ökade kostnader för särskilda stödinsatser och verksamhetsstöd till asylsökande. Nämnden har beviljat bidrag till externa föreningar som riktar vissa aktiviteter till asylboende. Behovet kommer sannolikt att öka framdeles.

Inom verksamhetsområdet våld i nära relationer är Relationsvåldscentrum Sydost (RVC) beroende av extern finansiering. Våld i nära relationer är en folkhälsofråga och förvaltningen ser därför att staden bör arbeta för att även hälso- och sjukvården ingår som part i arbetet och delar ansvaret för insatser. För att förbättra skyddet för våldsutsatta kommer ökat fokus att ligga på förebyggande och behandlande insatser riktade mot våldsutövare.

En stor utmaning under de kommande åren är att rekrytera och behålla socialsekreterare. Det vill säga minska personalomsättning och få till stabila arbetsgrupper och därmed ökad kontinuitet i verksamheten. En framgångsfaktor är att skapa en bra arbetsmiljö och arbeta med ständiga förbättringar och uppföljningar av socialsekreterarnas arbetsförhållanden.

Inom socialpsykiatrin har gruppen brukare med komplexa vård- och omsorgsbehov ökat på senare år. Det gäller särskilt personer med neuropsykiatriska diagnoser kombinerat med andra funktionsnedsättningar. I takt med att brukarnas behov blir allt mer komplexa ökar kraven på boendestöd och sysselsättningsverksamhet, och det kommer att krävas kompetensutveckling för att möta behoven. En utmaning för förvaltningen blir att göra omvårdnadsyrket mer attraktivt.

Förvaltningen bedömer att behovet av individanpassade insatser ökar, till exempel när det gäller sysselsättningsverksamheten. En snabb utveckling av tekniska hjälpmedel för målgruppen förväntas också. Det leder till bättre kvalitet för brukaren, men ställer samtidigt krav på infrastruktur och kompetensutveckling av medarbetare.

En stor utmaning under de kommande åren är att rekrytera och behålla socialsekreterare. Det vill säga minska personalomsättning och få till stabila arbetsgrupper och därmed ökad kontinuitet i verksamheten som är en viktig kvalitetsfaktor. En framgångsfaktor i

sammanhanget är att skapa en bra arbetsmiljö och arbeta med ständiga förbättringar och uppföljningar av socialsekreterarnas arbetsförhållanden.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Under perioden beräknas totalt ca 3 600 bostäder färdigställas i Farsta stadsdelsområde. Programmet för Tyngdpunkt Farsta (centrala Farsta, Farsta strand och Larsboda) har varit på samråd och under perioden kommer flera detaljplaner inom området att förverkligas. Fram till år 2019 beräknas 1 280 av bostäderna inom Tyngdpunkt Farsta vara inflyttningsklara. I det ingår den första etappen av Stockholmshus, varav tre projekt med 250 lägenheter finns inom Tyngdpunkt Farsta.

Förvaltningen fortsätter samarbetet med exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret för att öka byggandet av gruppboheter och servicelägenheter. Behov av förskolor anmäls till exploateringskontoret i tidigt skede när nya bostadsprojekt är aktuella.

Stadsdelsområdets parker utvecklas så att de blir trygga, välstädade och attraktiva samt tillgängliga för alla. Arbetet med reinvestering i lekparker, parkvägar och trappor leder till en minskning av akuta reparationer. Då frigörs medel som kan användas till drift såsom gräsklippning och städning.

Medborgardialogen är viktig i samband med investeringar. Planering för upprustning av lekplatsen Måsen i Fagersjö ska göras under perioden. Mötesplats Fagersjö kan vara ett bra forum för att utveckla dialogen med medborgare inför investeringar.

Stiftelsen Stora Sköndal planerar att bygga 4 000–6 000 bostäder inom sitt område. I samband med det kommer exploatören anlägga parker och gator som ska tas över av Stockholms stad. Arbetet med att utforma dessa parker kommer att pågå under perioden. Det är viktigt att bevaka det arbetet så att parkerna anläggs med den kvalitet som staden kräver.

Samverkan med polisen formaliseras genom en överenskommelse som ska leda till nya modeller för trygghetsarbete.

Vid Telias flytt från Larsboda förlorar stadsdelsområdet omkring 3 000 arbetsplatser. Teliområdet planeras från år 2017 att till övervägande del omvandlas för bostäder.

Arbetet med att flytta ett 20-tal livsmedelsföretag från slakthusområdet till Larsboda företagsområde pågår. Preliminär byggstart för det nya livsmedelscentrat är 2017 med planerad inflyttning i etapper från 2019. Farsta utvecklings- och näringslivsråd samverkar med fackförvaltningar och företrädare för näringslivet för att utveckla Larsboda företagsområde och för att öka Farstas attraktivitet för företagande och näringslivsutveckling.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Antalet personer med behov av ekonomiskt bistånd har minskat de senaste åren. Fortfarande finns dock en relativt stor grupp som är långtidsberoende av försörjningsstöd. En viktig inriktning de kommande åren är att fokusera mer av insatserna på rehabilitering och stöd där olika utredande, motiverande och aktiverande åtgärder kombineras. Arbetsmetoder för att finna dolda arbetshinder och svårigheter hos de personer som är arbetslösa, måste utvecklas så att förvaltningen bättre kan utforma kontakten efter individens behov och förutsättningar.

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Samarbetet med arbetsförmedling och Jobbtorget är mycket viktigt och dess former behöver utvecklas. De sökandes resurser måste komma i förgrunden och aktiviteterna för att komma in på arbetsmarknaden måste vara individuellt anpassade. Tillsammans med Jobbtorget ska även arbetet med att erbjuda visstidsanställningar till personer som har försörjningsstöd utvecklas.

En fortsatt satsning på visstidsanställningar är viktigt för att erbjuda långvarigt arbetslösa en väg in på arbetsmarknaden.

2.9 Övrigt

Ej aktuellt

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Förvaltningens nettoomslutning för driftverksamheten uppgår till 1 517,3 mnkr för 2016 vilket kan jämföras med den totala förbrukningen 2015 som var 1 510,6 mnkr.

Kundvals- och pengsystem finns inom ett flertal verksamhetsområden och inom dessa görs prisökningar enligt avtalade indexuppräknings. Med kommande förväntade löneökningar och med en uppräknings av hyror, varor och andra tjänster beräknas en kostnadsökning på cirka 30 mnkr årligen under planperioden. Denna kostnadsökning innebär att förvaltningen löpande ser över och anpassar sin organisation för att uppnå nödvändiga kostnadseffektiviseringar. En svårighet i detta sammanhang är att utbyggnaden av förskoleverksamheten innebär ökade lokalkostnader för nyproducerade förskolelokaler.

3.1 Drift

Enligt befolkningsprognoserna minskar antalet äldre över 80 år de närmaste åren, samtidigt som befolkningen mellan 65-79 år, som inte förväntas ha lika stort omvårdnadsbehov, ser ut att öka. Budgetläget inom äldreomsorgen är fortsatt mycket ansträngt och en minskad volym av äldreomsorg är avgörande för en budget i balans.

De största budgetmässiga utmaningarna för äldreomsorgen är förutom beställarbudgeten den kommunala utföraren av hemtjänst, som sedan det nya ersättningssystemet för hemtjänst infördes har redovisat kraftiga underskott. I kommunfullmäktiges förslag till budget 2015 framgår att en översyn av nuvarande ersättningssystem inom hemtjänsten kommer att genomföras. Översynen kommer enligt uppgift att bli klar under mars månad 2016.

Enligt förhandsinformationen har det framkommit att staden har stora kostnader för hemtjänstutförare där inga insatser har utförts, vilket till exempel kan bero på att en pensionär har avböjt hjälp när hemtjänsten kommer. Förvaltningen konstaterar att ersättningen till utföraren är densamma oavsett om någon insats utförs eller inte. Ett ersättningssystem med ett tydligt incitament att ej utförd tid ersätts med en lägre timersättning eller inte alls förordas.

Inom individ- och familjeomsorgen fortsätter satsningen på öppenvård och stödboenden under planperioden. Behovet av externa placeringar inom barn och ungdom ökade kraftigt under 2015 och om den ökningen fortsätter under planperioden innebär det fortsatt ökade kostnader. En osäkerhetsfaktor är att förvaltningens kostnader för ensamkommande flyktingbarn ökar.

Personalomsättningen av socialsekreterare har ökat och därmed också kostnaderna för inhyrd personal. Ett stadscentralt ramavtal för bemanning av socialsekreterare skulle kunna underlätta rekrytering och hålla kostnaderna nere för inhyrd personal inom socialtjänsten.

3.2 Investeringar

De parkinvesteringar som föreslås under tiden 2017-2019 är upprustning av parkleken Nybygget i Gubbängen, uppdatering av parkplanen för Farsta stadsdelsområde, lekplatsen Måsen och nyanläggning av en naturlekplats i Fagersjöskogen.

3.3 Betydande projekt som inte är investeringar

Ej aktuellt.

4 Övriga redovisningar

4.1 Hållbarhetskommissionens rekommendationer och åtgärdsförslag

Hållbarhetskommissionen rekommenderar i sina rapporter ett stort antal åtgärder för att öka nämndernas samarbete med civilsamhället, stärka den demokratiska dialogen i interaktion med sociala rörelser, samt genom lokal förankring och samverkan stödja en socialt hållbar utveckling av stads- och livsmiljön.

I Farsta stadsdelsområde pågår och planeras ett antal aktiviteter av liknande art, relaterade till kommunfullmäktiges demokratimål. En tjänst som demokratisamordnare har inrättats, vilken innefattar en funktion som ska fungera som lott mellan olika nätverk, intresseorganisationer, föreningar, nämnd och förvaltning. Andra exempel är hur olika former för möten och dialog testas genom försöksverksamheten i Fagersjö, en medborgarbudget som ska genomföras och ferieanställda ungdomar som kommer att få i uppdrag att intervjua stadsdelens invånare i syfte att öka förvaltningens förståelse för upplevelsen av livsvillkoren i stadsdelsområdet. Utfallet av dessa aktiviteter är intressanta att bevaka som underlag för vidare planering.

I vissa fall finns inom sociala rörelser och nätverk en misstro mot myndigheter, vilket kan försvåra dialogen mellan staden och de sociala rörelserna. Möjligheten att staden utser en neutral part som facilitator för dialoger bör utredas. En neutral part skulle exempelvis kunna vara en organisation eller stiftelse som är känd för sitt oberoende.

Förvaltningen fortsätter det mångåriga samarbetet med områdesplanering för Tyngdpunkt Farsta. Utifrån den omfattande nybyggnation och förtätning som Tyngdpunkt Farsta kommer att innebära, kan kommissionens analys och rekommendationer vara ett stöd i att säkra utvecklingens sociala och demokratiska hållbarhet. Det lokala utvecklingsprogrammet ska fokusera på de utmaningar och skillnader som finns mellan utsatta och välmående områden i staden. Utvecklingsprogrammen kan också kopplas samman med fysisk områdesplanering. Genom att boende och verksamma medverkar kommer synpunkter från civilsamhället att bidra med lokal förankring.

Ett bra exempel på ett hållbart stadsutvecklingsprojekt är Hållbara Hökarängen. Med målet att skapa ett tryggare och hållbarare Hökarängens centrum samverkade Hökarängens stadsdelsråd, Stockholmshem, stadsdelsförvaltningen, hyresgästföreningen, företagarföreningen och föreningen Bästa Svängen. Modellen för samverkan kan genomföras

i andra stadsdelscentrum med liknande sociala utmaningar.

Förvaltningen är positiv till de arbetssätt och åtgärder som kommissionen rekommenderar och bedömer att det ligger i linje med de insatser för social och demokratisk hållbarhet som utvecklas i stadsdelsområdet. Förvaltningen bedömer dock att förutsättningarna för att inom planeringsperioden genomföra den typ av åtgärder som rekommenderas i Hållbarhetskommisionens rapporter, måste övervägas och bedömas för varje åtgärd. De riktade verksamheter och planer som förvaltningen har idag finansieras till största del genom tillfälligt beviljade demokratimedel. Förvaltningen är positiv till att Hållbarhetskommisionen lyfter fram vikten av lokal förankring och nära samverkan med invånare och aktörer i området, men bedömer också att behovet av stöd och samordning via de centrala nämnderna och kansliet för mänskliga rättigheter kommer att vara stort.

För att göra en realistisk bedömning av samtliga åtgärders genomförbarhet ser förvaltningen ett behov av mer ingående utredning och planering.

4.2 Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processerna, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet. I första hand måste former för datainsamling och beslutsunderlag utvecklas. I nästa steg måste rutiner för analys och beslut arbetas fram och fastställas, och kopplas mot möjligheterna att se över resursfördelningen utifrån ett genusbudgeteringsperspektiv. Det är ett omfattande uppdrag både kompetens- och arbetsinsatsmässigt. Arbetet med jämställdhetsintegrering av nämndens verksamheter måste därför pågå under många år och strategiskt arbetas in i den ordinarie verksamhetsutvecklingen.

En analys av hur nämndens resurser fördelas utifrån kön förutsätter att underlaget är tillförlitligt, tillräckligt och relevant. Det innebär också att frågor uppstår kring praktisk tillgång till data och möjligheter att ta fram egen statistik. Förvaltningen behöver därför gå igenom, prioritera och bearbeta intern statistik, så att kön blir en parameter. Den största mängden relevant information är dock den som registreras i stadens gemensamma system och databaser. Detta gäller i synnerhet de data som mäts som indikatorer på målpuppfyllelse i stadens och nämndernas verksamhetsplanering och uppföljning av budget, vilket innebär att centralt stöd och samordning med andra förvaltningar är nödvändigt. Det kan också bli en viktig fråga i det pågående arbetet med utvecklingen av stadens beslutsstöd.

En integrering av genusperspektiv på alla nivåer kräver också både allmän och särskild kompetens i genus- och jämställdhetsfrågor, som behöver höjas genom riktade utbildningar.

4.3 Barnets rättigheter

Inom förskolan pågår ett strukturerat arbete med likabehandlingsplaner som kommer att fortsätta under kommande år. Förskolans medarbetare erbjuds olika former av kompetensutveckling i genus och normkritik. Inom individ- och familjeomsorgen utvecklas rutinerna för samverkan kring barn kontinuerligt, och förbättring av barnkonsekvensanalyser är ett prioriterat område.

För att barns rättigheter ska lyftas inom all verksamhet behöver barnet synliggöras och barns livssituationer och villkor uppmärksammas i alla processer. Det innebär en särskild utmaning i de verksamheter där barn inte är den uttalade målgruppen. En utmaning är att tydligare

synliggöra konsekvenserna för barn och ungdomar i alla beslut och bedömningar som berör dem, och också vidga uppfattningen om vilka processer och beslut som berör barns livsvillkor. För att långsiktigt möta den utmaningen behöver förvaltningen genom gemensamma utbildningar och olika former för dialog utveckla styrande principer för hur barnperspektivet och barnets rätt ska belysas ur olika perspektiv, samt definiera vad arbete utifrån barnkonventionen och ett barnperspektiv innebär i kommunal förvaltning.

4.4 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering

Sedan förra året bedrivs ett arbete i förvaltningen med att genom workshops och utbildning förbättra bemötandet och fördjupa den gemensamma kunskapen bland medarbetare och chefer kring vad ett gott bemötande innebär. En möjlighet i arbetet med att säkerställa att invånarnas kontakt med nämndens verksamheter präglas av respekt och likabehandling är att utveckla kunskapen om riskområden för diskriminering.

Det kan göras genom att lyfta fram rättighets- och diskrimineringsfrågor i den ordinarie uppföljningen av avvikelser, klagomål och synpunkter. Enkäter och andra undersökningar bland brukare skulle kunna justeras så att frågor om likabehandling och diskriminering synliggörs. En utmaning ligger i att incidenter av diskriminering inte nödvändigtvis kommer till förvaltningens kännedom genom befintliga kanaler. Ett sätt att från förvaltningens sida ändå kunna fördjupa kunskapen kan vara att kartlägga riskområden i verksamhetsprocesserna, med fokus på moment där bedömningar görs och där policyer och rutiner upprättas.

Kompetensen kring de olika diskrimineringsgrunderna kommer att höjas under planeringsperioden genom utbildningar som prioriteras och anpassas efter varje personalgrupps behov. Förvaltningen kommer också att se till att de möjligheter till kompetensutveckling som staden erbjuder tas tillvara.

4.5 Personal- och kompetensförsörjning

Planerade nya förskolor samt kommande pensioneringar bland förskollärare (15% är mellan 60-65 år) innebär att det finns ett behov av nyrekrytering. För att nå stadens mål för förskollärare behöver rekryteringen inriktas på att i första hand attrahera förskollärare.

Enheterna Försörjningsstöd och Barn och ungdom påvisar fortfarande en hög personalomsättning för socialsekreterare. Barn- och ungdom har dessutom haft behov av att utöka antalet socialsekreterare med anledning av nyanlända ensamkommande flyktingbarn.

Avvecklingen av Farsta vård- och omsorgsboende där bemanningen bestod av totalt 65 medarbetare har under år 2015 inneburit en rad insatser för att lösa överkapaciteten av personal. Beslutade omstruktureringar på Edö äldreboende kommer att innebära en ny period där bemanningen ses över för att inte hamna i övertalighet. Bedömningen är att det rör sig om en neddragning med cirka 40 anställningar fram till våren 2017.

För att klara kompetensförsörjningen kommande period behövs att medarbetare i förskolan erbjuds erfarenhetsbaserad utbildning till förskollärare. Inom utförarverksamhetsverksamheterna för äldreomsorg, funktionsnedsättning samt socialpsykiatri behövs ytterligare insatser för att alla ska vara grundutbildade som undersköterskor. Dessutom behövs utbildningar i psykisk ohälsa, missbruk, våld i nära relationer, samt kompetensutveckling i digital teknik och digitala verktyg.

Under kommande period och med utgångspunkt från förvaltningens ledarprofil kommer en strategi att tas fram för att säkra försörjningen av chefer.

4.6 Sjukfrånvaro

Det hälsofrämjande arbetet utvecklas genom ett aktivt arbete vid sjukfrånvaro och ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Arbetet kommer att fokusera på korttidsfrånvaro och de friskfaktorer som kan identifieras i verksamheterna. Alla enheter ska arbeta aktivt med sjukfrånvaro och effekterna av arbetet ska följas upp så att en utvärdering av insatser kan göras.

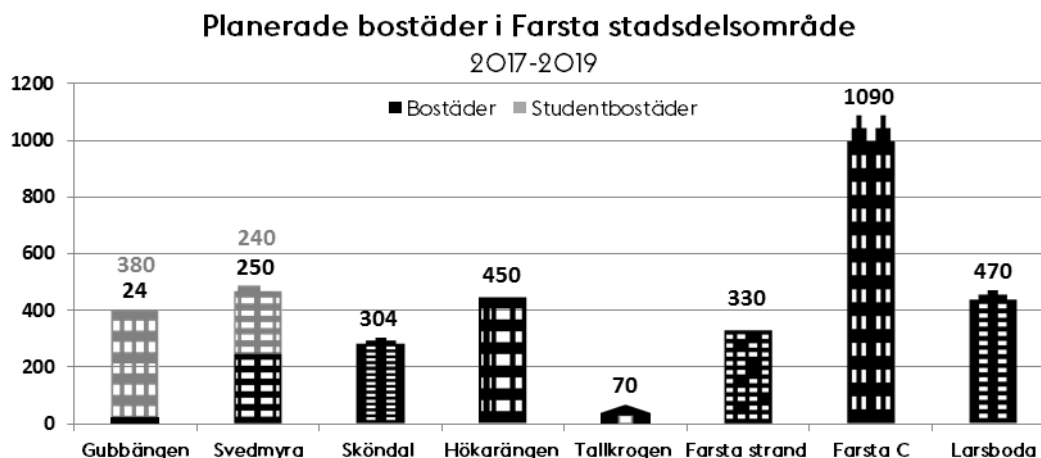
5 Lokalförsörjningsplan

5.1 Inledning

Lokalförsörjningsplanen ska enligt stadsledningskontorets anvisningar särskilt redovisa behovet av och arbetet med förskoleutbyggnad samt utbyggnad av boenden för personer med funktionsnedsättning och arbetet för att effektivisera de administrativa lokalerna.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Under perioden 2017-2019 planeras cirka 3 608 nya bostäder att byggas i Farsta stadsdelsområde, fördelade över områden enligt nedan.

Förskolan

Det pågår en generationsväxling i Farsta stadsdelsområdes samtliga bostadsbestånd. Farsta kommer att ha drygt 3 628 fler invånare 2019 jämfört med år 2014 enligt Sweco:s prognoser, och enligt samma prognos kommer antalet barn i förskoleåldern mellan 1 och 5 år att öka med 210 barn. Tyvärr har prognoserna hittills alltid beräknat färre barn än verkligheten har uppvisat.

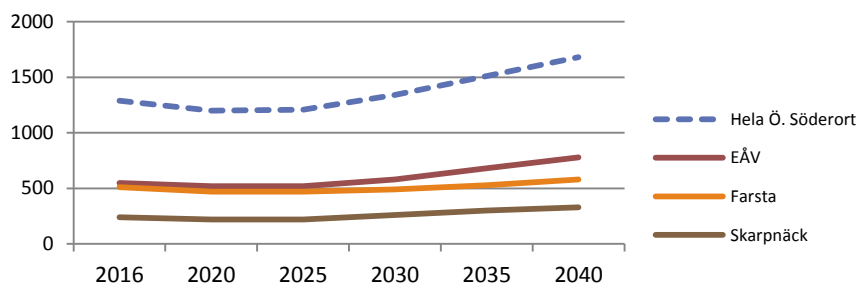
Förvaltningen använder kommunfullmäktiges riktlinjer om 25 nya förskoleplatser för varje

100 bostäder som tillkommer. Om ungefär en fjärdedel av de tillkommande bostäderna är kategoriboende för personer utan barn innebär övriga nya bostäder ett ökat behov av cirka 747 nya förskoleplatser till 2019. En avdelning motsvarar cirka 16 platser.

Äldreomsorg

Antalet personer över 65 år förväntas öka med 1680 fram till år 2024 enligt prognos från Sweco. I de mer omsorgskrävande åldrarna över 80 år förväntas däremot en minskning med 200 personer fram till 2019 och sedan en svag uppgång till 2024, då det antalet 80+ kommer att ligga på ungefär dagens nivå.

**Platsbehov Vård- och omsorgsboende
2016 - 2040**

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Idag bor 56 personer i LSS-boenden i stadsdelsområdet och förvaltningen har 25 intresseanmälningar för gruppboende och 6 för serviceboende.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Behovet av försöks- och träningslägenheter ökar, även bland yngre personer. Antalet försöks- och träningslägenheter behöver utökas med cirka 20 lägenheter.

Inom socialpsykiatrin bedöms cirka 20 personer vara i behov av serviceboende eller gruppboende och 35-40 personer behöver stödboende. Behovet bedöms förbli konstant fram till 2019. Inom kategorin stödboende finns behov av profilboende för unga vuxna i åldern 20-29 år med neuropsykiatrisk problematik samt samsjuklighet.

Det finns även behov av stödboende för åldrarna 50-65 år.

5.3 Kapacitetsbeskrivning

Förskola

I stadsdelsområdet finns 42 förskolor med 2328 inskrivna barn i kommunal regi och 23 förskolor med 805 inskrivna barn i enskild regi. 194 förskolebarn är inskrivna hos privata dagbarnvårdare.

Äldreomsorg

Inom Farsta stadsdelsområde finns 208 platser på kommunala vård- och omsorgsboenden inklusive entreprenader. Platserna fördelar sig mellan Postiljonen, 96 platser; Edö med 88; Ängsö som har 13 platser, och Veckobo med 11 platser.

Se vidare bilagan Boendeplanering för äldre 2017, 2018-2019 med utblick mot 2030/2040 för region Östra Söderort.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Det finns 55 lägenheter i nämndens gruppboendestäder enligt LSS och 7 lägenheter för stödboende/särskilt anpassad bostad för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning insprängda i vanlig bostadsbebyggelse.

Individ och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Farsta stadsdelsförvaltning hyr för närvarande 77 tränings- och 38 försökslägenheter. Samarbetet med bostadsbolagen är gott. Socialpsykiatri har en gruppboendestad enligt SoL (Socialtjänstlagen) med 8 lägenheter och 23 lägenheter för stödboende. FarstaSteget är en boendeform för hemlösa som förvaltningen driver och som är inrymt i Stiftelsen hotellhems bestånd i Farsta.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förskolan

I Farsta stadsdelsområde finns 143 förskoleavdelningar. 32 av dessa finns för närvarande i paviljonger med tillfälligt bygglov på förskoletomter, på parkmark eller på skolgårdar. Tillfälligt bygglov har utökats och kan sedan april 2014 beviljas att gälla upp till femton år. Förvaltningen har samrått med stadsbyggnadskontoret om vilka paviljonger som skulle kunna beviljas permanent bygglov och/eller var nya permanenta förskolor skulle kunna byggas.

Under perioden kommer de tillfälliga byggloven att löpa ut för förskolorna Gläntan med fyra avdelningar (Gubbängen), Håven med två avdelningar (Sköndal), Ängen med två avdelningar (Gubbängen) och Ejdern med fyra avdelningar (Fagersjö).

Utbildningsförvaltningen har anmält behov av att överta en paviljong med två avdelningar vid Sköndalsskolan och en paviljong med två avdelningar vid Sandåkraskolan (båda belägna i Sköndal). Om möjligt kommer paviljongerna att överlämnas till utbildningsförvaltningen.

Många förskolor som förvaltningen driver är gamla och har omfattande behov av renovering. Flera är byggda med platta på mark och ett växande problem är inträngande fukt från grunden. De flesta av dessa förskolor uppvärms med direktverkande el. Det finns ett stort behov av en övergripande översyn av såväl ekonomiska som verksamhetsmässiga konsekvenser om dessa gamla förskolor renoveras eller rivs och ersätts.

För att kortsiktigt tillgodose platsbehovet söker förvaltningen befintliga lokaler för ombyggnad och paviljonger byggs för kortare tider.

På längre sikt planeras nya permanenta förskolor i samband med nybebyggelse men också för att ersätta paviljonger, andra tillfälliga lokaler och befintliga förskolor som måste avvecklas.

Förskoleområde Tallkrogen/Svedmyra

Planerad nybyggnation medför ett behov av 80 nya förskoleplatser.

Följande tillskott av förskolor har beslutats av Farsta stadsdelsnämnd och godkänts av kommunstyrelsens ekonomiutskott:

- Enskedevägen 56, kvarteret Vittnet 1, sex avdelningar. Beräknad inflyttning augusti

2016.

- Tillbyggnad alternativ nybyggnad vid förskolan Regnbågen kommer att undersökas under perioden.

Bygglov finns för en paviljong med en avdelning vid förskolan Morkullan på Morkullsvägen. Paviljongen uppställs om behovet i området skulle öka.

Förskoleområde Gubbängen

Under perioden byggs främst studentbostäder, men på längre sikt planeras ytterligare nybyggnation och förvaltningens bedömning är att det kommer att behövas ett tillskott av nya platser framöver.

Inom planperioden förväntas följande förändringar:

- Förskolan Gläntan på Ramvägen 19 består av fyra avdelningar i paviljong med tillfälligt bygglov. Ansökan om permanent bygglov och detaljplaneändring är inlämnad av SISAB och utredning pågår.
- Förskolan Ängen, Gubbängsvägen 107, består av en permanent förskola och en paviljong. SISAB har ansökt om utökad tomt med sikte på att uppföra en större permanent förskola med sex avdelningar som ersättning för paviljongen med två avdelningar. Ny förskola beräknas vara färdigställd sommaren 2018.
- Förskolan Skeppet (5 avdelningar i paviljong) inom Gubbängsskolans skolgårdsområde har problem med transporterna av mat och varor till förskolan. När kapaciteten av förskoleplatser generellt ökar inom området kommer förskolan att avvecklas.
- Förskolan Lövlunda med sex avdelningar varav två i paviljonger. SISAB har fått i uppdrag att undersöka möjligheterna att uppföra en ny permanent byggnad (4-6 avdelningar) som ersättning för de befintliga paviljongerna

Förskoleområde Hökarängen

Planerad nybyggnation medför ett behov av cirka 112 nya förskoleplatser. Inom planperioden förväntas följande förändringar:

- En ny permanent förskola med sex avdelningar måste färdigställas innan förskolan Trollgårdens paviljong med tre avdelningar rivs för att lämna plats åt bostadsbyggandet.
- Den nya förskolan i kvarteret Anisen, Lingvägen, byggs i parken. Pågående detaljplaneändring och projektering. Förskolan beräknas bli färdigställda under 2018.
- Trollgårdens avdelning på Lingvägen 212 kan avvecklas när den nya förskolan är klar.
- Möjligheten att expandera till en större permanent förskola i anslutning till Kvickenstorpsskolan undersöks.
- Permanent nybyggnad med sex avdelningar utreds av SISAB vid förskolan Frida.

Förskoleområde Sköndal

Planerad nybyggnation medför ett behov av 76 nya förskoleplatser.

Följande förskolor kan bli föremål för avveckling:

- Förskolan Sandslottet med två avdelningar i paviljong ligger inom Sandåkraskolans område. Utbildningsförvaltningen har uttryckt önskemål om att använda byggnaden

för skoländamål

- Förskolan Holmen med tre avdelningar ligger inom Sköndalsskolans område. Utbildningsförvaltningen vill eventuellt använda byggnaden för skoländamål.
- Förskolan Häven vid Sköndalsvägen 130, som består av en paviljong med två avdelningar belägen i en före detta lekpark kommer att avvecklas under planperioden.

Följande förskolor har projekterats och/eller kommer att planeras:

- Lilla Sköndal, nybyggnadsområde etapp 2. Planering pågår för att uppföra SISAB:s konceptförskola med sex avdelningar, beräknad inflyttning 2018.
- Vid Sköndalsvägen 130 har ett förslag till ny detaljplan tagits fram i syfte att utöka tomten och uppföra SISAB:s konceptförskola med sex avdelningar som ersättning för befintlig paviljong med två avdelningar. Den nya konceptförskolan beräknas vara färdigställd 2018.
- Under pågående ombyggnad vid förskolan Lagunen har en tillfällig paviljong för evakuering ställts upp inom Stiftelsen Stora Sköndals område. Paviljongen planeras även kunna användas för evakuering i samband med att en permanent förskola byggs på Sköndalsvägen 130 istället för paviljongförskolan Häven.

Förskoleområde Centrala Farsta och Fagersjö

Planerad nybyggnation medför ett behov av cirka 272 nya förskoleplatser, vilket motsvarar 15-20 avdelningar.

På längre sikt, fram till 2030, kommer centrala Farsta att förtätas med cirka 6 000 nya bostäder. Det ställer krav på att samhällsservicen inklusive skolor och förskolor byggs ut i takt med det behov befolkningsökningen kommer att medföra. Förvaltningen deltar aktivt i arbetet med att utveckla Farsta till en tyngdpunkt i södra Stockholm. Ett förslag till basförskolor och komplementförskolor har tagits fram och kommer att ingå i underlaget till programmet för Tyngdpunkt Farsta. Arbetet med Tyngdpunkt Farsta har tillfälligt avstannat och det är inte troligt att något hinner byggas under planperioden.

Förskoleområdet Farsta Strand

Planerad nybyggnation medför ett behov av cirka 82 nya förskoleplatser. Det är redan idag svårt att uppfylla behovet, och svårt att hitta lämpliga lokaler för ombyggnad. Under perioden måste planering göras för att:

- Ersätta förskolan i Magelungsskolans lokaler.
- Planera en ny förskola med fyra avdelningar i samband med att Familjebostäder bygger nya bostäder vid kvarteret Kymmendö 3, Brunskovsbackens gamla centrum.
- Planera rivning av förskolan Guldgruvan med tre avdelningar på Ekshäradsgatan och en ny SISAB konceptförskola med sex avdelningar.
- På längre sikt kan en ny förskola planeras längst ned på Nordmarksvägen.
- Pågående utredning gällande möjligheten att inrätta en förskola med 6-8 avdelningar på grusplanen mellan Boforsgatan 4 och pendeltåget
- Pågående utredning gällande möjligheten att utöka kapaciteten vid förskolan Skogsbacken vid Brunskovsbacken 6.

Äldreomsorgen

Hus C på Edö inrymmer i dag servicehuslägenheter och ett mindre antal platser i vård- och

omsorgsboende. I november beslutade stadsdelsnämnden att omstrukturera C-huset till 108 vård- och omsorgsboendeplatser. C-huset ska vara tomt till våren 2017.

Halva hus B på Edö inrymmer i dag vård- och omsorgsboende och den andra halvan är servicehus. Huskroppen ska återlämnas till Micasa. Det ska upplåtas som ett så kallat ”mellanboende”, som inte är en biståndsbedömd insats. Konceptet kommer att utvecklas mer i detalj under våren 2016. All biståndsbedömd dagverksamhet bedrivs i lokaler på Edö.

Den kommunala hemtjänsten har i dag lokaler på Nykroppagatan i Centrala Farsta och på Gubbängstorget i Gubbängen. Förvaltningen söker en ny gemensam hemtjänstlokal för hela enheten. Öppna mötesplatser för seniorer finns i aktivitetshuset Tuben i Farsta Centrum och i 49:an i Fagersjö.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning inkl. socialpsykiatri

Enligt kommunfullmäktiges beslut ska utbyggnadstakten av bostäder för personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar öka. Stadsdelsnämnderna ska vidta åtgärder för att klara årsmålet om 100 nya bostäder varje år. De flesta nya bostäder i Stockholm byggs i flerfamiljshus, men inom målgruppen för kommunfullmäktiges beslut finns även ett stort antal människor som behöver en mer avskild boendeform. Många av dessa kan på grund av sina funktionsnedsättningar idag inte beredas bostad i Stockholm utan hänvisas till andra delar av landet.

Farsta stadsdelsnämnd har beslutat att pröva möjligheten att bygga en till två friliggande gruppboendestäder med inriktning för gruppen med svår autism och andra funktionsstörningar som innebär svårighet att bo i flerfamiljshus. En tomt för detta kommer att sökas genom exploateringskontoret. Förvaltningen kommer även att undersöka möjligheten att bygga dessa gruppboendestäder inom Stiftelsen Stora Sköndals område. En gruppboendestad med sex lägenheter (LSS) planeras i Stora Sköndal i flerfamiljshus som Skanska bygger. Inflyttning beräknas ske under hösten 2017. Intresse har anmälts till ett flertal andra byggprojekt i stadsdelen.

För gruppen med psykisk funktionsnedsättning behövs fler boenden som alternativ till boende på Hem för vård och boende (HVB). Förvaltningen kommer att anmäla intresse för ett antal lägenheter i det planerade bostadsbygget vid Larsboda strand (Drevviken) där minst 350 lägenheter ska inrymmas. Det är oklart om lägenheterna blir inflyttningsklara inom planperioden.

5.5 Kostnadsutveckling

Förskola

Förskolornas hyreskostnad uppgår till cirka 38 mnkr under 2016. Utbyggnaden av förskoleverksamheten beräknas innebära en ökad hyreskostnad på cirka 20 mnkr under perioden.

Äldreomsorg

Lokalkostnaderna beräknas sjunka under planeringsperioden på grund av omstrukturering av verksamheten på Edö när hus B återlämnas till fastighetsägaren Micasa.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning inkl. socialpsykiatri

Förvaltningen beräknar att de nya gruppboendestäderna som planeras kommer att innebära en årlig

kostnadsökning för stadsdelsnämnden med cirka 1 mnkr.

5.6 Effektiviseringsmöjligheter

Administrativa lokaler

Om ett behov av utökning av arbetsplatser inom administration uppstår ser förvaltningen över möjligheten till förändringar i de befintliga lokalerna.

5.7 Övrigt